

مصورسازی تولیدات علمی پژوهشگران ایرانی حوزه علوم سیاسی در پایگاه اطلاعاتی وب‌آوساینس

محمدباقر مکرمی پور^۱ | سپیده فهیمی فر^۲ | اطهره نقدی نژاد^۳ | هاجر محمدی^۴

چکیده

هدف: مصورسازی تولیدات علمی یکی از روش‌های آگاهی از کمیت و کیفیت تولیدات علمی در رشته‌های مختلف علمی محسوب می‌شود. این پژوهش با هدف تحلیل ساختار توصیفی و محتوایی تولیدات علمی پژوهشگران ایرانی حوزه علوم سیاسی در پایگاه اطلاعاتی وب‌آوساینس انجام شده است.

مواد و روش‌ها: این پژوهش از نوع کاربردی است که با استفاده از روش علم‌سنجی انجام شده است. جامعه آماری آن ۳۶۸ مدرک علمی حوزه علوم سیاسی است که طی سال‌های ۱۹۹۰ تا ۲۰۲۰ در پایگاه وب‌آوساینس نمایه شده‌اند. برای تحلیل داده‌ها و ترسیم نقشه‌های علمی از نرم‌افزارهای وی‌اواس و یوتور و اکسل استفاده شد.

یافته‌ها: روند رشد مدارک علمی حوزه علوم سیاسی توسط پژوهشگران ایرانی در پایگاه وب‌آوساینس از سال ۱۹۹۰ تا سال ۲۰۱۶ بسیار اندک بوده است اما در سال ۲۰۱۶ به بیشترین میزان خود رسیده است و در سال‌های بعدی نیز نسبت به سال‌های قبل از ۲۰۱۶ رشد صعودی داشته است اما در مقایسه با سال ۲۰۱۶ رشد کمتری داشته است.

نتیجه‌گیری: اگر چه ایران از نظر تولیدات علمی حوزه علوم سیاسی رشد خوبی داشته است اما پژوهشگرانی که تولیدات علمی بیشتری داشته‌اند، مقالات با کیفیتی منتشر نکرده‌اند و تنها تعداد اندکی از پژوهشگران مقالات با کیفیت و با استناد بالا منتشر کرده‌اند.

کلید واژه‌ها: تولیدات علمی، علوم سیاسی، ایران، علم‌سنجی، پایگاه وب‌آوساینس.

۱. نویسنده مسئول: علوم سیاسی - مطالعات سیاسی انقلاب اسلامی - دانشگاه شاهد تهران، تهران، ایران.

mokarami@ut.ac.ir

۲. استادیار و عضو هیئت علمی گروه مدیریت دانشکده مدیریت دانشگاه تهران، تهران، ایران.

۳. دانشجوی دکتری علم اطلاعات و دانش سیاسی دانشکده مدیریت دانشگاه تهران، تهران، ایران.

۴. کارشناس ارشد، رشته علم اطلاعات و دانش شناسی، گروه علم اطلاعات و دانش شناسی، دانشکده مدیریت، دانشگاه

تهران، تهران، ایران.

مقدمه

حوزه علوم سیاسی یکی از حوزه‌های استراتژیک و تاثیرگذار در هر کشوری است که نگارش آثار علمی مربوط به آن، در سطح بین‌المللی می‌تواند سطح دغدغه‌مندی پژوهشگران را نسبت به این موضوع نشان بدهد. این حوزه در ایران با چندین زیرشاخه (مطالعات ایران، اندیشه سیاسی در اسلام، اندیشه سیاسی در غرب، جامعه‌شناسی سیاسی، مطالعات منطقه‌ای، روابط بین‌الملل، سیاست‌گذاری عمومی، و دیپلماسی و سازمان‌های بین‌المللی) از جمله رشته‌های دانشگاهی است که طی سال‌های اخیر از نظر تولید محتوای کمی و کیفی روند رو به رشدی داشته است و مانند سایر رشته‌های علوم انسانی، در زمینه تولید آثار علمی در سطح جهانی و ایجاد تبادلات علمی جایگاه قابل توجهی در میان دانشگاه‌های دنیا بدست آورده است. از این رو شناسایی و اولویت‌بندی موضوعی پژوهش‌ها در حوزه علوم سیاسی با توجه به این پیش‌فرض که متون علمی هر حوزه بازتاب محتوای آن حوزه است و همچنین الگوهای محتوایی به کار رفته در متون یک حوزه می‌تواند منبعی برای شناسایی روابط آن رشته با سایر حوزه‌ها باشند، پژوهشگران را بر این داشت تا به بررسی وضعیت تولیدات علمی و ترسیم نقشه موضوعی تولیدات علمی پژوهشگران ایرانی در حوزه علوم سیاسی در پایگاه وب‌آوساینس پردازند. به طور کلی پژوهش حاضر می‌تواند خلأهای موجود را شناسایی کند و موجب ارتقای پژوهش‌های آتی در حوزه مورد بررسی، باشد؛ علاوه بر این در شناخت حد و مرزها و ساختار علمی این حوزه به پژوهشگران کمک کند که در این صورت می‌تواند در انتخاب زمینه پژوهشی مورد علاقه آنان موثر واقع شود و به عنوان یک نقشه راهنما به آنان در شناسایی اولویت‌های پژوهشی و تطبیق آن با نیازهای بومی کشور کمک کند همچنین سیاستگذاران و مسئولان ذی‌ربط را در تصمیم‌گیری‌ها و پیشبرد اهداف علمی کمک کند و نیز با آشکارسازی سطوح همکاری علمی پژوهشگران حوزه علوم سیاسی و نقشه‌های علمی حاصل از همکاری پژوهشگران، روند جریان دانش این حوزه و همچنین جایگاه این رشته نشان داده خواهد شد که سبب می‌شود تا کاستی‌ها مشخص شود و جهت رفع نواقص از آن بهره گرفته شود و دانشگاه‌ها و مؤسسات علمی در تخصیص بودجه و پرورش پژوهشگرانی توانمند جهت انجام پژوهش‌هایی با کیفیت که سبب رشد علمی بیشتر کشورمان شود، ترغیب شوند.

بنابراین هدف پژوهش حاضر، تحلیل ساختار توصیفی و محتوایی تولیدات علمی پژوهشگران ایرانی در حوزه علوم سیاسی در پایگاه وب‌آوساینس طی سال‌های ۱۹۹۰ تا ۲۰۲۰ با استفاده از روش‌های علم‌سنجی است و این پژوهش درصدد است تا به سوالات زیر پاسخ دهد:

۱. چه نوع مدارک علمی در حوزه علوم سیاسی توسط پژوهشگران ایرانی در پایگاه وب‌آوساینس طی سال‌های ۱۹۹۰-۲۰۲۰ تولید شده است؟
۲. فعال‌ترین دانشگاه‌ها و سازمان‌های ایران در رابطه با تولید علم در حوزه علوم سیاسی در پایگاه وب‌آوساینس طی سال‌های ۱۹۹۰-۲۰۲۰ کدامند؟
۳. پژوهشگران ایرانی با کدام کشورها بیشترین همکاری را در حوزه علوم سیاسی در پایگاه وب‌آوساینس طی سال‌های ۱۹۹۰-۲۰۲۰ داشته‌اند؟
۴. پژوهشگران برتر ایرانی حوزه علوم سیاسی در پایگاه وب‌آوساینس طی سال‌های ۱۹۹۰-۲۰۲۰ کدامند؟
۵. نشریات هسته و مقاله‌های پُر استناد در حوزه علوم سیاسی در پایگاه وب‌آوساینس طی سال‌های ۱۹۹۰-۲۰۲۰ کدامند؟
۶. واژگان پرتکرار حوزه علوم سیاسی در پایگاه وب‌آوساینس طی سال‌های ۱۹۹۰-۲۰۲۰ کدامند؟

مبانی نظری پژوهش

علم‌سنجی یکی از روش‌های آگاهی از کم و کیف تولیدات علمی و تعیین شاخص بهره‌وری در رشته‌های مختلف علمی محسوب می‌شود. طی سال‌های اخیر، با رشد حوزه‌های گوناگون دانش بشری برای ارزیابی برون‌دادهای علمی، از روش‌های علم‌سنجی به عنوان یک شاخص اندازه‌گیری بهره‌وری استفاده می‌شود (فاضلی و رزانه و همکاران، ۱۳۹۸). از دهه ۱۹۷۰ به بعد با هدف شناسایی کشورها، دانشگاه‌ها، سازمان‌ها و افراد تأثیرگذار در رشته‌های مختلف و البته بررسی کمی و کیفی مطالعات و یافته‌های جدید علمی، رشته علم‌سنجی راه‌اندازی شد (نالیمواف و مولچنکو، ۱۹۷۱)^۱. هدف علم‌سنجی که به تعبیری نوعی جامعه‌شناسی علمی هم تلقی می‌شود این

1. Nalimov & Mulchenko

است که بدانیم چه کسی و کجا، چه کار می کنند. در واقع پیچیدگی مسائل جهانی و تاثیر شبکه‌ای آن بر اقصی نقاط جهان در زمینه‌های مختلف باعث شده است که امروزه ارزیابی و بهره‌مندی از تجربه سایر جوامع جهت ارائه الگوی راهکاری برای حل مسائل بشری ضرورتی اجتناب‌ناپذیر گردد.

از طرفی مطالعات علم‌سنجی از طریق ارزیابی دولت‌ها، چشم‌اندازها و ظرفیت‌ها به سیاست‌گذاران و مدیران دانشگاه‌ها و رؤسای مراکز پژوهشی در تخصیص بودجه، ایجاد تعادل بین بودجه و هزینه‌ها، انتصابات و ارتقاء پژوهشگران و مؤسسات کمک می‌کند و همین‌طور به شناخت بهتر نقاط ضعف و قوت گروه‌های تحت پوششان می‌انجامد (ایوانچوا، ۲۰۰۸)^۱ و از آنجایی که انتشارات علمی به سرعت گسترش یافته و در نتیجه رصد روندهای پژوهشی و علمی دشوار شده است؛ متخصصان علم‌سنجی و علوم رایانه با تلفیق ابزارهای مصورسازی، شاخص‌ها و فنون علم‌سنجی، ترسیم نقشه حوزه‌های علمی را ارائه کرده‌اند تا ایجاد تصویری کامل و جامع از علوم مختلف ارائه شود (مصطفوی و اسمعیل پونکی، ۱۳۹۸). ترسیم نقشه‌های ساختار علمی حوزه‌های مختلف می‌تواند از دیدگاه‌های گوناگونی مفید واقع شود. در ترسیم نقشه علم، انتشارات یک حوزه از علم از زوایای مختلف و با هدف کشف روابط پنهانی مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد و سپس برای درک بهتر، نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل به صورت چند بعدی در قالب نقشه‌های علمی ترسیم می‌شوند. در این نقشه‌ها بخش‌های مختلف با همدیگر در ارتباط هستند به گونه‌ای که موضوع‌های مختلف یک علم که به صورت مفهومی بایکدیگر ارتباط بیشتری دارند در نقشه نزدیک‌تر به هم هستند و موضوع‌هایی که ارتباط کمتری دارند در نقشه از یکدیگر فاصله بیشتری دارند (نویونس، ۱۹۹۹)^۲. امروزه استفاده از روش ترسیم نقشه‌های علم برای سیاست‌گذاری علم استفاده می‌شود، همچنین ترسیم نقشه پراکنندگی جغرافیایی پیشرفت‌های علمی، مرزهای توسعه ارتباطات علمی را با استفاده از مولفه‌های جغرافیایی و ارتباطات علمی نهادهای تولید علم را ممکن می‌سازد که این مهم خود می‌تواند در بهبود روند پژوهش و شناخت بهتر ماهیت حوزه‌های علمی مختلف موثر باشد (رمضانی، علیپورحافظی و مومنی، ۱۳۹۷).

1. Ivancheva

2. Noyons

پیشینه پژوهش

در ادامه به بررسی پژوهش‌های پیشین پرداخته می‌شود.

دهقانی اشکذری و مهدیخانی (۱۴۰۰) در پژوهشی علم‌سنجی به ترسیم نقشه علم در حوزه «برند» بر اساس مقالات نمایه شده طی سال‌های ۲۰۲۰-۱۹۸۵ در پایگاه وب‌آوساینس^۱ پرداختند. یافته‌های این پژوهش نشان داد که در سال ۲۰۲۰ تعداد تولیدات این حوزه به بیشترین میزان خود یعنی ۱۰۱ مقاله رسیده است. همچنین در شبکه هم‌تألفی کشورها، آمریکا با ۱۶۴ مقاله بیشترین تولیدات را به خود اختصاص داده است و از این رو کشور تأثیرگذار شناسایی شده است علاوه بر این از میان ۲۷۰۷ واژه بیشترین تمرکز و هم‌رخدادی بر کلیدواژه‌های «برند»، «رفتار» و «تأثیر» بوده است.

ابراهیم زاده، رضایی شریف‌آبادی و کربلایی آقا کامران (۱۳۹۸) با روش علم‌سنجی به بررسی وضعیت تولیدات علمی و ترسیم نقشه هم‌رخدادی واژگان حوزه رفتار اطلاع‌یابی مشارکتی بر اساس مقالات نمایه شده در پایگاه وب‌آوساینس پرداختند، یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که از سال ۲۰۰۸ به بعد تولیدات علمی در این حوزه دوران رشد خود را آغاز و در سال ۲۰۱۶ به دوران بالندگی رسیده است. همچنین «چراغ‌شاه» فعال‌ترین فرد در این حوزه است. پرکاربردترین واژه‌ها در حوزه رفتار اطلاع‌یابی مشارکتی، «بازیابی»، «جستجو»، «مدل» و «فرایند جستجو» بوده است.

فاضلی ورزنده و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی با روش علم‌سنجی، به بررسی وضعیت تولیدات علمی ایران در حوزه محیط زیست پرداختند که مشخص شد ایران در زمینه محیط زیست ۸۱۴۷ مدرک نمایه شده در پایگاه وب‌آوساینس دارد که بیشترین این مدارک مربوط به سال ۲۰۱۷ است. ایران جایگاه نوزدهم در جهان و دوم در خاورمیانه را دارد و همچنین از لحاظ همکاری بین‌المللی، بیشترین همکاری را با کشور ترکیه و ایالات متحده آمریکا دارد. روند رشد مدارک ایران در این حوزه رو به افزایش است.

مصطفوی و اسمعیل پونکی (۱۳۹۸) در پژوهشی دیگر به تحلیل ساختار توصیفی و محتوایی تولیدات علمی پژوهشگران حوزه‌ی علم شیلات دانشگاه‌های ایران در پایگاه وب‌آوساینس

1. Web of Science

پرداختند. نتایج نشان داد کشور ایران در رتبه ۲۵ تولیدات علمی مهندسی شیلات در سطح بین‌المللی قرار دارد؛ همچنین در سال ۲۰۱۷ بیشترین تعداد بروندادهای علمی را داشته است. بیشترین میزان تولید علم را از میان دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی ایران، به ترتیب دانشگاه‌های آزاد اسلامی، دانشگاه تهران و دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان داشته‌اند، برای حوزه علمی شیلات کشور ایران در مطالعه شبکه‌ی هم‌رخدادی واژگان ۱۰ خوشه موضوعی شناسایی شد.

محمدی و یوسفی (۱۳۹۳) تولیدات علمی ایران در حوزه‌ی میکروبی‌شناسی را بر اساس میزان استناد، خود استنادی و شاخص فوریت از طریق تحلیل استنادی پایگاه وب‌آوساینس ارزیابی کرده‌اند. یافته‌های پژوهش نشان داد که در سال‌های مورد بررسی ۷۶۳ مقاله در حوزه‌ی میکروبی‌شناسی از نویسندگان ایرانی در این پایگاه نمایه شده است. میانگین رشد سالانه تعداد آن‌ها ۵۷٫۲۵ درصد بوده است. میانگین میزان رشد سالانه استنادها بدون احتساب خوداستنادی به ۲۳٫۵۴ درصد رسیده است و میانگین میزان رشد سالانه ضریب تاثیر نشریات با احتساب خوداستنادی ۸٫۵۱- درصد بود که بدون احتساب خوداستنادی به ۸٫۹۳- درصد رسید. همچنین میانگین رشد شاخص فوریت ۱۰٫۱- بدست آمد.

یوسفی، علوی‌نیا و ارزمانی (۱۳۹۲) وضعیت کمی مقالات بیماری‌های مشترک انسان و حیوان را در پایگاه وب‌آوساینس مورد بررسی قرار دادند. یافته‌ها نشان دادند که ۳۸۰۷ عنوان مقاله در این حوزه از پژوهشگران ایرانی در این پایگاه نمایه شده است که از سال‌های ۲۰۰۴ به بعد این میزان به ۳۲۴۶ مقاله افزایش پیدا کرده است، همچنین میانگین رشد سالانه تعداد مقالات در سال‌های مورد بررسی ۳٫۹۴ درصد بدست آمده است.

خاصه و دیگران (۱۳۹۰) در پژوهشی وضعیت تولیدات علمی پژوهشگران ایرانی در حوزه انگل‌شناسی را بررسی کرده‌اند. یافته‌های این پژوهش نشان داد که ۳۹۲ مقاله در این حوزه که در پایگاه وب‌آوساینس طی سال‌های ۱۹۸۰-۲۰۰۹ نمایه شده است. پژوهشگران ایرانی بیشترین میزان همکاری علمی را با کشور انگلستان داشته‌اند و «محبعلی» پرکارترین نویسنده ایرانی در این حوزه شناسایی شد و همچنین دانشگاه علوم پزشکی تهران پرکارترین دانشگاه در حوزه انگل‌شناسی بوده است.

جوکیچ، مروار و ماتلجان^۱ (۲۰۱۹) در پژوهشی علم‌سنجی به ارزیابی نقش کتاب‌های تألیفی در ارتباطات علمی از طریق تجزیه و تحلیل استنادی پرداختند. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که متوسط تعداد منابع ارجاع شده در هر مقاله در نمونه کامل ۲۹ مورد بود که سهم کتاب‌های تألیفی استناد شده ۲۱/۴ درصد و کتاب‌های ویرایش شده ۷/۲ درصد است.

جانسون و اریک^۲ (۲۰۱۸) پژوهشی با روش علم‌سنجی، نشریات حوزه علوم سیاسی کشور ترکیه را بررسی کرده‌اند. یافته‌ها نشان دادند در مجموع ۱۲۸۰ نشریه یافت شد که شامل مقاله‌ها (۶۵,۲۰٪) و بررسی کتاب (۲۶,۳۳٪) بود، همچنین بیشتر مدارک علمی تک نویسنده بودند که به زبان انگلیسی (۸۸,۲٪) و به دنبال آن آلمانی (۹,۶۱٪) نوشته شده بودند.

لی و ژاو^۳ (۲۰۱۵) در پژوهشی علم‌سنجی به بررسی کتابشناختی حوزه محیط زیست جهانی پرداختند، یافته‌های آن‌ها نشان داد که مباحث پرفرقداری مانند تنوع زیستی و تغییرات آب و هوایی در تحقیقات فعلی بسیار مورد تأکید قرار گرفته‌اند، همچنین شاخص h_i به عنوان ابزار برای تعیین میزان کیفیت تحقیقات مورد استفاده قرار گرفته است.

کاناکراج و اسماعیل^۴ (۲۰۱۴) به بررسی تولیدات علمی نمایه شده در زمینه آبرزی پروری از سال ۱۹۹۹ تا ۲۰۱۳ در پایگاه داده اسکوپوس پرداختند. مشخص شد که ۱۰۶۲۲۷ مدرک علمی در این زمینه نمایه شده که ۹۳ درصد خروجی‌ها از طریق همکاری انجام شده است.

پترا و چند^۵ (۲۰۰۷) تولیدات علمی پژوهشگران هندی در زمینه بیماری ایدز را در پایگاه وب‌آوساینس بررسی کرده‌اند که یافته‌های این پژوهش نشان داد شهر دهلی بیشترین تولید را در این زمینه به خود اختصاص داده است.

با توجه به پژوهش‌های انجام شده مشخص می‌شود که در رابطه با تولیدات علمی حوزه‌های مختلف موضوعی، پژوهش‌های زیادی به روش علم‌سنجی صورت گرفته است و از ابعاد گوناگونی از جمله مصورسازی تولیدات علمی، بررسی کتاب‌سنجی، بررسی نشریات، تحلیل استنادی، هم‌رخدادی واژگان، هم‌تألیفی و ... به موضوعات مختلف علمی پرداخته شده است.

1. Jokic, Mervar & Mateljan
2. Cansun & Arik
3. Li & Zhao
4. Kanakaraj & Esmail
5. Patra & Chand

جدول ۱. عنوان یا توضیح مختصر

ردیف	نویسنده / نویسندگان (سال پژوهش)	عنوان پژوهش	روش‌شناسی پژوهش	مهم‌ترین یافته‌ها و نتایج مرتبط با پژوهش
۱	دهقانی اشکذری و مهدیخانی (۱۴۰۰)	ترسیم نقشه علم در حوزه «برند» بر اساس مقالات نمایه شده طی سال‌های ۲۰۲۰-۱۹۸۵ در پایگاه وب‌آوساینس	علم‌سنجی	سال ۲۰۲۰ بیشترین میزان تولیدات علمی آمریکا با ۱۶۴ مقاله بیشترین تولیدات علمی را دارد و بیشترین تمرکز و هم‌رخدادی بر کلیدواژه‌های «برند»، «رفتار» و «تأثیر» است.
۲	ابراهیم زاده، رضایی شریف‌آبادی و کربلایی آقا کامران (۱۳۹۸)	بررسی وضعیت تولیدات علمی و ترسیم نقشه هم‌رخدادی واژگان حوزه رفتار اطلاع‌یابی مشارکتی بر اساس مقالات نمایه شده در پایگاه وب‌آوساینس	علم‌سنجی	از سال ۲۰۰۸ به بعد تولیدات علمی آغاز و در سال ۲۰۱۶ به دوران بالندگی رسیده است. «چراغ‌شاه» فعال‌ترین نویسنده است. پرکاربردترین واژه‌ها شامل «بازیابی»، «جستجو»، «مدل» و «فرایند جستجو» می‌باشد.
۳	فاضلی ورزنه و همکاران (۱۳۹۸)	بررسی وضعیت تولیدات علمی ایران در حوزه محیط زیست	علم‌سنجی	ایران در زمینه محیط زیست ۸۱۴۷ مدرک نمایه شده در پایگاه وب‌آوساینس دارد. بیشترین این مدارک مربوط به سال ۲۰۱۷ است. ایران جایگاه نوزدهم در جهان و دوم در خاورمیانه را دارد. بیشترین همکاری را با کشور ترکیه و ایالات متحده آمریکا دارد. روند رشد مدارک ایران در این حوزه رو به افزایش است.
۴	مصطفوی و اسمعیل پونکی (۱۳۹۸)	تحلیل ساختار توصیفی و محتوایی تولیدات علمی پژوهشگران حوزه‌ی علم شیلات دانشگاه‌های ایران در پایگاه وب‌آوساینس	علم‌سنجی	رتبه کشور ایران در تولیدات علمی این حوزه ۲۵ است. سال ۲۰۱۷ بیشترین تعداد بروندهای علمی را داشته است. دانشگاه آزاد بیشترین میزان تولید علم در این حوزه دارد. در مطالعه شبکه‌ی

ردیف	نویسنده / نویسندگان (سال پژوهش)	عنوان پژوهش	روش‌شناسی پژوهش	مهم‌ترین یافته‌ها و نتایج مرتبط با پژوهش
				هم‌رخدادی واژگان ۱۰ خوشه موضوعی شناسایی شد.
۵	محمدی و یوسفی (۱۳۹۳)	ارزیابی تولیدات علمی ایران در حوزه میکروشناسی براساس میزان استناد، خوداستنادی شاخص فوریت		۷۶۳ مقاله در حوزه میکروشناسی از نویسندگان ایرانی در این پایگاه نمایه شده است. میزان رشد سالانه ضریب تاثیر نشریات با احتساب خوداستنادی ۸،۵۱ - درصد بود که بدون احتساب خوداستنادی به ۸،۹۳ - درصد رسید. همچنین میانگین رشد شاخص فوریت ۱۰،۱ - بدست آمد.
۶	یوسفی، علوی‌نیا و ارزمانی (۱۳۹۲)	وضعیت کمی مقالات ژئونوز ایران در پایگاه اطلاعاتی وب‌آوساینس: مطالعه علم‌سنجی	علم‌سنجی	۳۸۰۷ عنوان مقاله مربوط به پژوهشگران ایرانی است که از سال‌های ۲۰۰۴ به بعد این میزان به ۳۲۴۶ مقاله افزایش پیدا کرده است، همچنین میانگین رشد سالانه تعداد مقالات در سال‌های مورد بررسی ۳،۹۴ درصد بدست آمده است.
۷	خاصه و دیگران (۱۳۹۰)	وضعیت تولیدات علمی محققین ایرانی رشته انگل‌شناسی در پایگاه اطلاعاتی آی.اس.آی	علم‌سنجی	۳۹۲ مقاله در این حوزه نمایه شده است. بیشترین همکاری علمی ایران با کشور انگلستان می‌باشد و «مجمعی» پرکارترین نویسنده ایرانی و همچنین دانشگاه علوم پزشکی تهران پرکارترین دانشگاه در حوزه انگل‌شناسی بوده است.
۸	جوکیچ، مروار و ماتلیجان (۲۰۱۹)	Comparative analysis of book citations in social science journals by Central and Eastern European authors	علم‌سنجی	متوسط تعداد منابع ارجاع شده در هر مقاله در نمونه کامل ۲۹ مورد بود که سهم کتاب‌های تألیفی استناد شده ۲۱/۴ درصد و کتاب‌های ویرایش شده ۷/۲ درصد است.

ردیف	نویسنده / نویسندگان (سال پژوهش)	عنوان پژوهش	روش شناسی پژوهش	مهم ترین یافته ها و نتایج مرتبط با پژوهش
۹	لی و ژاو (۲۰۱۵)	Bibliometric analysis of global environmental assessment research in a 20-year period	علم سنجی	تنوع زیستی و تغییرات آب و هوایی در تحقیقات مورد بررسی مورد تاکید است.
۱۰	کنار کرج و اسماعیل (۲۰۱۴)	A Scientometric Study of Aquaculture Research Output from Scopus Database During 1999 to 2013	علم سنجی	۱۰۶۲۲۷ مدرک علمی در این زمینه نمایه شده که ۹۳ درصد خروجی ها از طریق همکاری انجام شده است.
۱۱	پترا و چند (۲۰۰۷)	HIV/AIDS research in India: A bibliometric study	علم سنجی	شهر دهلی بیشترین تولید را در این زمینه به خود اختصاص داده است.

روش شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ رویکرد از نوع کمی و به لحاظ هدف از نوع کاربردی و از لحاظ گردآوری داده ها نیز توصیفی-تحلیلی است که با روش علم سنجی انجام شده است. جامعه پژوهش را مدارک علمی پژوهشگران ایرانی حوزه علوم سیاسی تشکیل می دهد که طی سال های ۱۹۹۰ - ۲۰۲۰ در پایگاه وب آوساینس نمایه شده اند. بازیابی داده ها از طریق بخش جستجوی پیشرفته پایگاه استنادی وب آوساینس انجام شد که راهبرد جستجو به شکل زیر انجام گرفت:

(WC=political science) AND (PY=1990-2020) AND (CU=Iran)

همان طور که مشخص است در فرمول جستجو، تولیدات علمی حوزه علوم سیاسی در بازه زمانی ۱۹۹۰ - ۲۰۲۰ و محدود به کشور ایران مورد جستجو قرار گرفت که ۳۶۸ مدرک بازیابی شد، داده های مربوط به این ۳۶۸ مدرک در فرمت plain text، استخراج گردید. برای ترسیم نقشه های علمی آن از نرم افزار وی او اس ویور^۱ و اکسل^۲ استفاده شده است، همچنین از بخش تحلیل نتایج پایگاه وب آوساینس نیز کمک گرفته شد. همچنین قابل ذکر است که منظور از

1. VOSviewer
2. Excel

تولیدات علمی، کلیه تولیدات علمی اعم از مقاله، کتاب، مقاله کنفرانسی، نقدهای مروری و سالیانه و... است.

یافته‌های پژوهش

در این بخش، یافته‌های پژوهش در پاسخ به هر پرسش آمده است.

۱. چه نوع مدارک علمی در حوزه علوم سیاسی توسط پژوهشگران ایرانی در پایگاه وب‌آوساینس طی سال‌های ۱۹۹۰-۲۰۲۰ نمایه شده است؟

یافته‌های پژوهش نشان داد که از مجموع ۳۴۹۲۴۷ مدرک نمایه شده در حوزه علوم سیاسی در سراسر جهان طی سال‌های ۱۹۹۰ تا ۲۰۲۰ در پایگاه وب‌آوساینس؛ تعداد ۳۶۸ مدرک توسط پژوهشگران ایرانی در شش قالب مقاله، نقد کتاب، نقد، زودآیند، سرمقاله و یادداشت منتشر شده است که از این تعداد مدرک، مقالات با تعداد ۳۲۱ (۸۷٫۲۲۸٪) بیشترین نوع را به خود اختصاص داده است، نقد کتاب در رتبه دوم است در حالی که موارد کتابشناختی با ۱ مورد و ۰٫۲۷۲٪ کمترین تعداد تولیدات علمی در حوزه علوم سیاسی در ایران را به خود اختصاص داده است.

جدول ۱. نوع مدارک علمی پژوهشگران ایرانی حوزه علوم سیاسی نمایه شده در پایگاه استنادی علوم

ردیف	نوع مدرک	تعداد مدرک	درصد مدرک
۱	مقاله	۳۲۱	۸۷٫۲۲۸٪
۲	نقد کتاب	۳۷	۱۰٫۰۵۴٪
۳	نقد	۶	۱٫۶۳۰٪
۴	زودآیند	۴	۱٫۰۸۷٪
۵	سرمقاله	۳	۰٫۸۱۵٪
۶	یادداشت	۱	۰٫۲۷۲٪

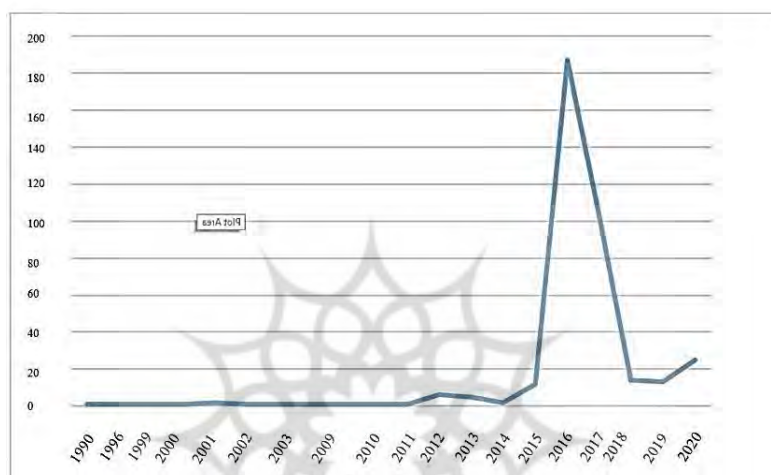
همان‌طور که در جدول ۲، نمایان است زبان تولیدات علمی این حوزه توسط پژوهشگران

ایرانی، انگلیسی است و درصد خیلی اندکی از آن‌ها به روسی نوشته شده اند.

جدول ۲. زبان مدارک علمی حوزه علوم سیاسی توسط پژوهشگران ایرانی

ردیف	زبان	فراوانی	درصد
۱	انگلیسی	۳۴۹۲۴۷	۱۰۰٪
۲	روسی	۱	۰٫۰۰۳٪

فراوانی			
۹۹,۴۵۷٪	۳۶۶	انگلیسی	۱
۰,۵۴۳٪	۲	روسی	۲
۱۰۰٪	۳۶۸	مجموع	

نمودار ۱. تعداد تولیدات علمی منتشر شده طی سال‌های ۱۹۹۰-۲۰۲۰ در حوزه علوم سیاسی توسط پژوهشگران ایرانی

نمودار ۱، تعداد مدارک علمی منتشر شده در سال‌های ۱۹۹۰ تا ۲۰۲۰ را نشان می‌دهد. با توجه به این نمودار مشخص می‌شود که روند رشد تولیدات علمی حوزه علوم سیاسی پژوهشگران ایرانی در بازه زمانی ۱۹۹۰-۲۰۱۵ بسیار اندک بوده است اما در سال ۲۰۱۶ این روند به صورت فزاینده‌ای رشد پیدا کرده و به بیشترین میزان تولید خود یعنی ۱۸۵ مدرک رسیده است، از سال‌های ۲۰۱۶ به بعد اگرچه روند رشد تولیدات این حوزه سیر نزولی داشته است اما همچنان نسبت به سال‌های قبل از ۲۰۱۶ سیر نزولی دارد.

۲. فعال‌ترین دانشگاه‌ها و سازمان‌های ایران در رابطه با تولید علم در حوزه علوم

سیاسی در پایگاه وب‌آوساینس طی سال‌های ۱۹۹۰-۲۰۲۰ کدامند؟

جدول ۳، دانشگاه‌های برتر ایران را در رابطه با تولیدات علمی حوزه علوم سیاسی در پایگاه وب‌آوساینس طی سال‌های ۱۹۹۰-۲۰۲۰ نمایش می‌دهد که بر این اساس از میان ۲۲ دانشگاه برتر

در این حوزه با مجموع ۳۹۲ تولید علمی علمی^۱، دانشگاه آزاد اسلامی با ۲۱۲ مدرک علمی، فعال‌ترین دانشگاه در این زمینه است و جایگاه اول را به خود اختصاص داده است و بعد از آن دانشگاه‌های تهران و شهید بهشتی در رتبه دوم و سوم قرار دارند.

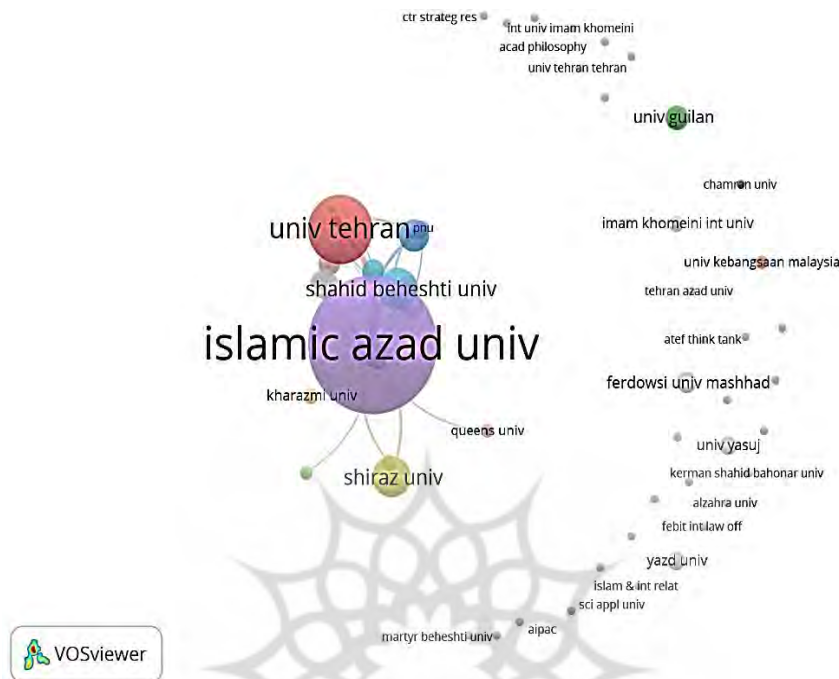
جدول ۳. مهم‌ترین دانشگاه‌ها در حوزه تولیدات علمی علوم سیاسی

ردیف	نام دانشگاه	تعداد تولیدات	درصد فراوانی
۱	دانشگاه آزاد اسلامی	۲۱۲	۵۴,۲۵%
۲	دانشگاه تهران	۵۴	۱۴,۴۰۲%
۳	دانشگاه شهید بهشتی	۱۹	۵,۱۶۳%
۴	دانشگاه شیراز	۱۸	۴,۸۹۱%
۵	دانشگاه پیام نور	۱۷	۲,۹۱۹%
۶	دانشگاه اصفهان	۱۰	۲,۷۱۷%
۷	دانشگاه علامه طباطبائی	۷	۲,۴۴۵%
۸	دانشگاه گیلان	۷	۱,۹۰۲%
۱۰	دانشگاه شاهد	۶	۱,۶۳۰%
۱۱	دانشگاه فردوسی مشهد	۵	۱,۳۵۹%
۱۲	دانشگاه تربیت مدرس	۵	۱,۳۵۹%
۱۳	دانشگاه مازندران	۵	۱,۳۵۹%
۱۴	دانشگاه یاسوج	۴	۱,۰۸۷%

۱. قابل ذکر است با توجه به این‌که برخی دانشگاه‌ها تولیدات علمی مشترک دارند، از این رومجموع تعداد تولیدات این دانشگاه‌ها بیشتر از عدد ۳۶۸ می‌باشد که تعداد کل تولیدات علمی پژوهشگران ایرانی حوزه علوم سیاسی در پایگاه وب‌آوساینس است.

ردیف	نام دانشگاه	تعداد تولیدات	درصد فراوانی
۱۵	دانشگاه یزد	۴	۱,۰۸۷%
۱۶	دانشگاه بین‌المللی امام خمینی	۳	۰,۸۱۵%
۱۷	دانشگاه خوارزمی	۳	۰,۸۱۵%
۱۸	دانشگاه شهید باهنر کرمان	۳	۰,۸۱۵%
۱۹	دانشگاه شهرکرد	۳	۰,۸۱۵%
۲۰	دانشگاه علوم قضایی	۳	۰,۸۱۵%
۲۱	دانشگاه علوم انتظامی امین	۲	۰,۵۴۳%
۲۲	دانشگاه امام صادق	۲	۰,۵۴۳%

شکل ۱، شبکه همکاری دانشگاه‌ها و مؤسسات ایرانی حوزه علوم سیاسی را نشان می‌دهد که حداقل دارای یک مدرک نمایه شده در پایگاه وب‌آوساینس در حوزه علوم سیاسی هستند، هر چه دایره مربوط به هر دانشگاه بزرگتر باشد نشان‌دهنده این است که این دانشگاه تعداد مدارک بیشتری در این حوزه تولید کرده است، همچنین پیوندهای میان دایره‌ها حاکی از ارتباط و همکاری میان دانشگاه‌های مختلف است که هر چه این پیوندها ضخیم‌تر باشد نشان‌دهنده ارتباط بیشتر است؛ همان گونه که مشخص است از میان دانشگاه‌های ایران، دانشگاه‌های آزاد اسلامی، دانشگاه تهران، دانشگاه شهید بهشتی و دانشگاه شیراز بیشترین تولیدات علمی را در حوزه علوم سیاسی داشته‌اند.

شکل ۱. شبکه همکاری دانشگاه‌های ایرانی در حوزه علوم سیاسی

۳. پژوهشگران ایرانی با کدام کشورها بیشترین همکاری را در حوزه علوم سیاسی در پایگاه وب‌آوساینس طی سال‌های ۱۹۹۰-۲۰۲۰ داشته‌اند؟

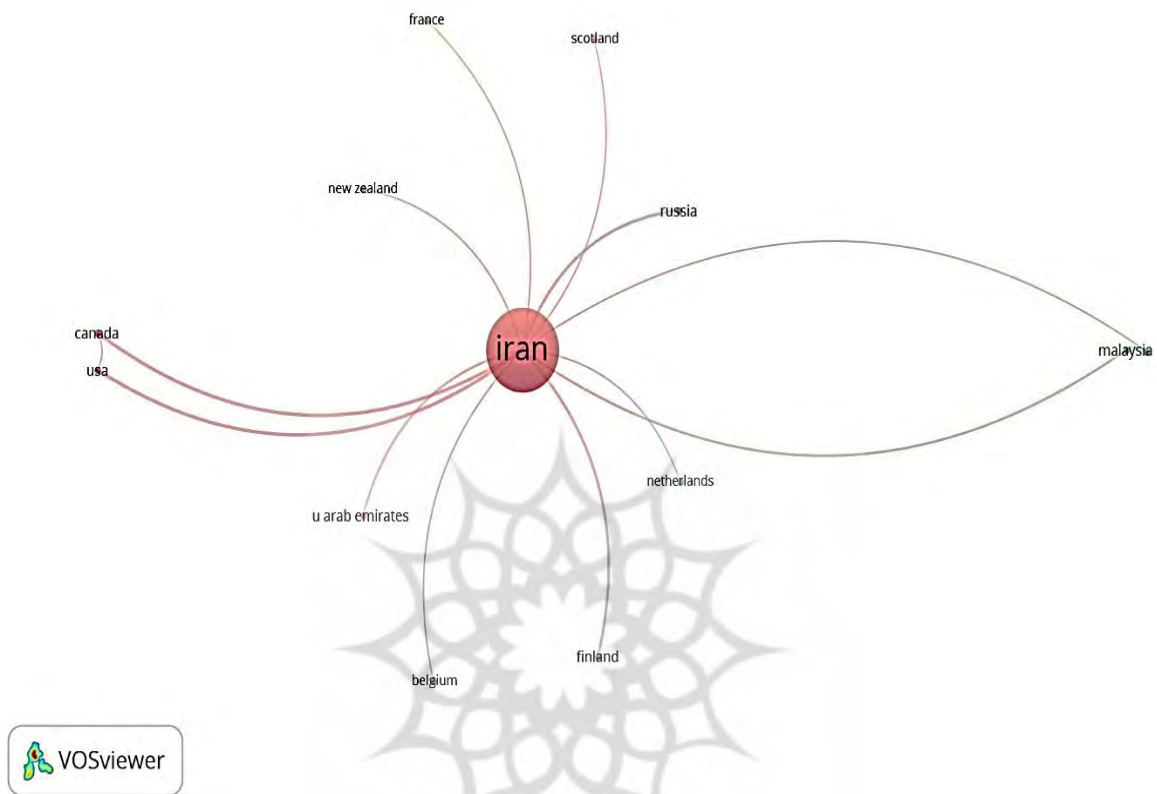
همان‌طور که در جدول ۴ نشان داده شده است، ایران با ۱۱ کشور خارجی در حوزه علوم سیاسی همکاری علمی دارد که از بین این ۱۱ کشور، با کشور کانادا و آمریکا از نظر فراوانی مدرک، بیشترین همکاری علمی (۴ مدرک) و با کشور اسکاتلند، بلژیک، فرانسه، هلند و نیوزلند کمترین همکاری (۱ مدرک) را دارد و از نظر قدرت ارتباطی کل^۱ با کشور کانادا و آمریکا بالاترین پیوند را دارد. اما اگر چه با کشور هلند کمترین تعداد همکاری را داشته است اما از نظر تعداد استنادات دریافتی در همکاری‌های علمی، تولیدات علمی تولید شده با همکاری کشور هلند، بیشترین تعداد استناد را کسب کرده‌اند.

۱. Total Link Strength: مجموع همکاری‌های علمی که کشور ایران با سایر کشورها داشته است را به همراه تعداد این مدارک نشان می‌دهد.

جدول ۴. همکاری علمی ایران با سایر کشورها در حوزه علوم سیاسی در پایگاه وب آوساینس

ردیف	نام کشور	تعداد تولیدات	تعداد استناد	قدرت ارتباطی کل
۱	کانادا	۴	۱۰	۵
۲	آمریکا	۴	۱۸	۵
۳	فنلاند	۳	۰	۳
۴	مالزی	۳	۰	۳
۵	روسیه	۲	۱	۳
۶	امارات	۲	۰	۲
۷	بلژیک	۱	۱	۱
۸	فرانسه	۱	۰	۱
۹	هلند	۱	۳۴	۱
۱۰	نیوزلند	۱	۰	۱
۱۱	اسکاتلند	۱	۰	۱

شکل ۲، شبکه همکاری پژوهشگران ایران با ۱۱ کشور در حوزه علوم سیاسی را نشان می‌دهد. در این شبکه ضخامت پیوندهای موجود بین هر یک از کشورها نشان‌دهنده میزان شدت همکاری است. همان‌طور که ملاحظه می‌شود ضخامت پیوند کشور ایران با کشورهای کانادا، آمریکا و فنلاند قوی‌تر از سایر کشورها است و این نشان‌دهنده این است که ایران با کشورهای نام برده در حوزه علوم سیاسی همکاری بیشتری نسبت به سایر کشورها دارد و پژوهش‌های علمی بیشتری با هم انجام داده‌اند.

شکل ۲. شبکه همکاری پژوهشگران ایرانی با پژوهشگران کشورهای دیگر در حوزه علوم سیاسی

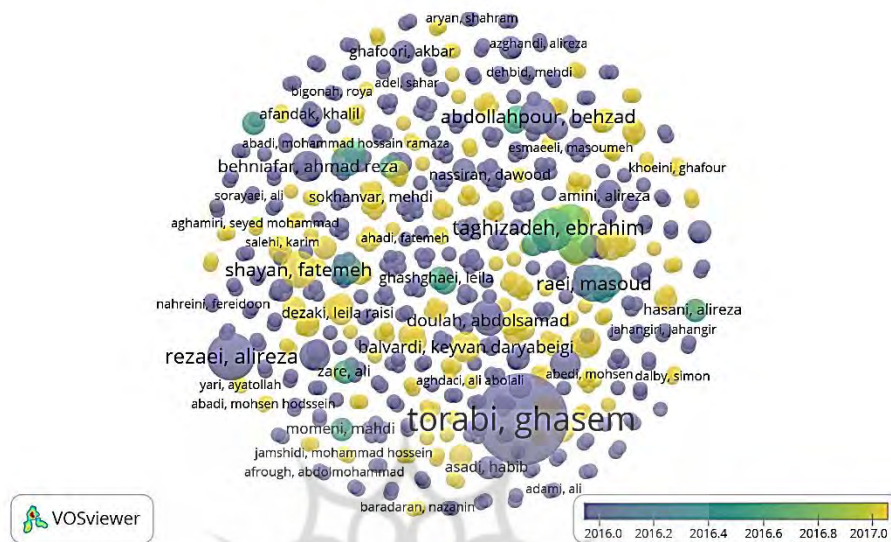
۴. پژوهشگران برتر ایرانی حوزه علوم سیاسی در پایگاه وب‌آوساینس طی سال‌های ۱۹۹۰-۲۰۲۰ کدامند؟

جدول ۵، اسامی ۱۰ نویسنده پُرکار در حوزه علوم سیاسی از میان ۶۱۲ نویسنده ایرانی این حوزه را نشان می‌دهد؛ همان‌طور که مشخص است قاسم ترابی با ۱۷ عنوان مدرک، پرکارترین نویسنده به‌شمار می‌رود و بعد از آن نیز علیرضا رضایی و ابراهیم تقی‌زاده با ۶ و محمد روشن با ۵ مدرک قرار دارند. اما تمامی این نویسندگان هیچ استنادی دریافت نکرده‌اند.

جدول ۵. پژوهشگران برتر در زمینه علوم سیاسی

ردیف	پژوهشگر	تعداد تولیدات
۱	قاسم ترابی	۱۷
۲	علیرضا رضایی	۶
۳	ابراهیم تقی‌زاده	۶
۴	محمد روشن	۵
۵	بهزاد عبدالله‌پور	۴
۶	محمد آشوری	۴
۷	حسن خسروی	۴
۸	مسعود رائی	۴
۹	فاطمه شایان	۴
۱۰	سید قاسم زمانی	۴

شکل ۳، شبکه همکاری پژوهشگران ایرانی در حوزه علوم سیاسی را نشان می‌دهد که حداقل یک مدرک علمی در زمینه علوم سیاسی در پایگاه وب‌آوساینس از آن‌ها نمایه شده است. همان‌طور که ملاحظه می‌شود نویسندگانی که فعال‌تر بوده‌اند با دایره‌های بزرگ‌تر به نمایش آمده‌اند، نویسندگانی که اخیراً فعال‌تر بوده‌اند به سمت رنگ زرد تمایل پیدا کرده‌اند و نویسندگانی آثار آن‌ها قبل‌تر منتشر شده است نیز به سمت رنگ آبی میل می‌کنند. با توجه به شکل ۳، مشخص می‌شود که «ترابی» بیشترین تولیدات علمی در حوزه علوم سیاسی را به خود اختصاص داده است ولی «تقی‌زاده» بیشترین همکاری علمی با سایر نویسندگان را در حوزه علوم سیاسی دارد و از این جهت نویسنده تاثیرگذار در این حوزه به شمار می‌آید. «روشن» نیز با اینکه تعداد مدارک کمتری در این زمینه دارد، اما استناد بیشتری دریافت کرده است.

شکل ۳. شبکه همکاری برترین پژوهشگران ایران در حوزه علوم سیاسی

۵. نشریات هسته و مقاله‌های پُراستناد در حوزه علوم سیاسی در پایگاه وب‌آوساینس طی سال‌های ۱۹۹۰-۲۰۲۰ کدامند؟

توزیع فراوانی نشریات هسته پژوهش‌های پژوهشگران ایرانی در حوزه علوم سیاسی در پایگاه وب‌آوساینس در جدول ۶، آمده است که بر این اساس ۲۸۴ مدرک در نشریه سیاست و حقوق^۱ منتشر شده است.

جدول ۶. توزیع فراوانی نشریات هسته پژوهش‌های پژوهشگران ایران در حوزه علوم سیاسی در پایگاه وب‌آوساینس

کشور	چارک نشریه	تعداد استناد	تعداد مدارک	نشریه هسته	ردیف
کانادا	-	۸۴	۲۸۴	Journal of politics and law	۱
انگلیس	۱	۰	۱۶	Political studies review	۲
انگلیس	۲	۰	۱۳	Europe-Asia studies	۳
آمریکا	۳	۲	۷	Asian politics and policy	۴
انگلیس	۴	۶	۴	Japanese journal of political science	۵

1. Journal of politics and law

فصلنامه مطالعات دولت پژوهی در جمهوری اسلامی ایران

ردیف	نشریه هسته	تعداد مدارک	تعداد استناد	چارک نشریه	کشور
۶	Sravnitel'naya politika-comparative politics	۳	۱	-	روسیه
۷	Cuestiones políticas	۳	۰	-	ونزوئلا
۸	Journal of peace research	۲	۳۴	۱	انگلیس
۹	Asian journal of political science	۲	۰	۳	آمریکا
۱۰	Capital and class	۲	۰	۲	آمریکا
۱۱	International political sociology	۲	۵	۱	انگلیس
۱۲	Journal of Chinese political science	۲	۰	۲	هلند
۱۳	Journal of democracy	۲	۸	۱	آمریکا
۱۴	Survival	۲	۳	۳	انگلیس

جدول ۷، پراستنادترین مقاله‌های پژوهشگران ایرانی در حوزه علوم سیاسی را نشان می‌دهد که با استفاده از بخش تحلیل استنادی پایگاه وب‌آوساینس گردآوری شده است، در این جدول نیز معیار تعداد استناد حداقل ۵ استناد در نظر گرفته شده است.

جدول ۷. پراستنادترین مقالات ایرانی حوزه علوم سیاسی در پایگاه وب‌آوساینس

ردیف	عنوان مقاله	نام نویسندگان	سال انتشار	عنوان نشریه	تعداد استناد	چارک مجله	موضوع	روش تحقیق	ابزار گردآوری
۱	Potential early phase success and ultimate failure of economic sanctions: A VAR approach with an application to Iran	Faraji Dizaji, Sajjad ; van Bergeijk, Peter A. G.	۲۰۱۳	JOURNAL OF PEACE RESEARCH	۴۱	۱	تحریم‌ها اقتصادی، سیاسی و نفتی ایران	پیمایشی	پرسش‌نامه و استفاده از خودرگرسیو ن برداری پانل وی. ای. آر.

ردیف	عنوان مقاله	نام نویسندگان	سال انتشار	عنوان نشریه	تعداد استناد	چارک مجله	موضوع	روش تحقیق	ابزار گردآوری
۲	Support for Democracy in Iran	Tezcu er, Guene s Murat; Azada rmaki, Taghi; Bahar, Mehri; et al.	۲۰۱۲	JOURNAL OF POLITICS AND LAW	۱۸	۲	حمایت از دموکراسی در ایران	پیمایشی	پرسش‌نامه
۳	The drug market in Iran	Raisda na, F & Nakhj avani, AG	۲۰۰۲	ANNALS OF THE AMERICAN ACADEMY OF POLITICAL AND SOCIAL SCIENCE	۱۲	۲	تاریخچه بازار تریاک و هروئین در ایران، اقتصاد قاچاق مواد مخدر	مطالعه کتابخانه‌ای	سیاهه واری
۴	The United Nations and the protection of the environment : From Stockholm to Rio de Janeiro	Momt az, D	۱۹۹۶	POLITICAL GEOGRAPHY	۱۰	۱	تجزیه و تحلیل نقش سازمان ملل در توسعه و اجرای قوانین زیست‌محیطی	مطالعه کتابخانه‌ای	سیاهه واری

فصلنامه مطالعات دولت پژوهی در جمهوری اسلامی ایران

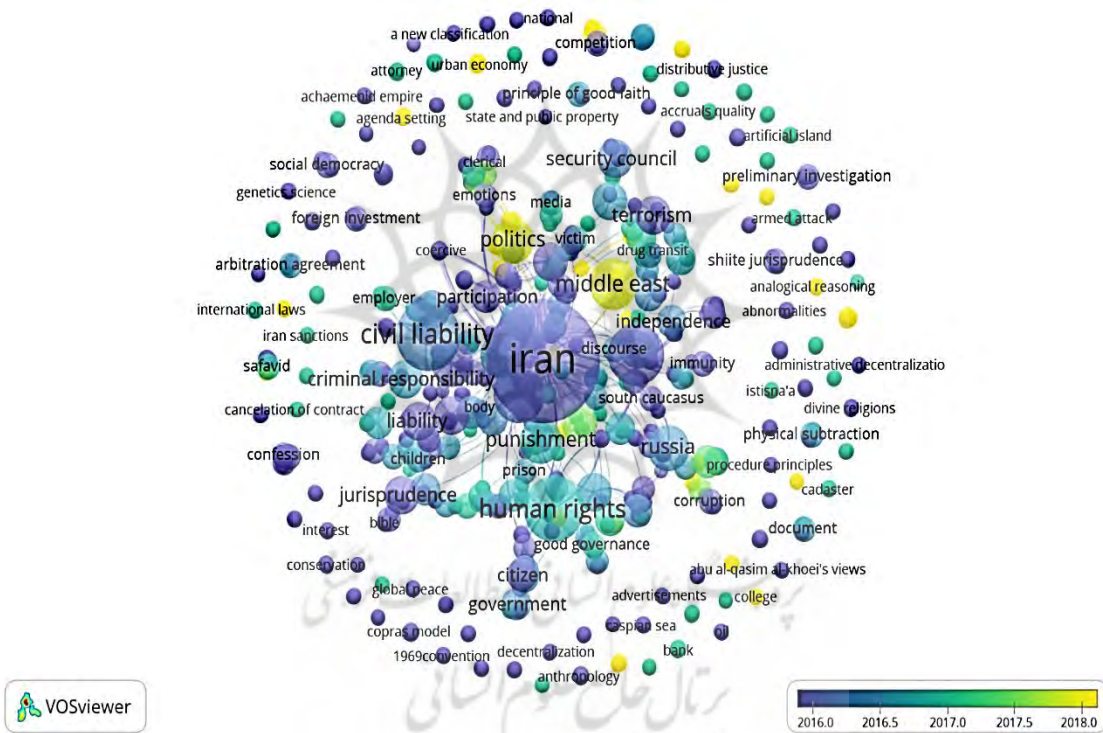
ردیف	عنوان مقاله	نام نویسندگان	سال انتشار	عنوان نشریه	تعداد استناد	چارک مجله	موضوع	روش تحقیق	ابزار گردآوری
۵	iran and Saudi Arabia in the Age of Trump	Ahmadian, Hassan	۲۱۱۸	SURVIVAL	۹	۳	بین‌المللی	مطالعه کتابخانه‌ای	سیاهه واری
۶	Pressures from below	Jahan begloo, R	۲۰۰۳	JOURNAL OF DEMOCRACY	۸	۱	رهبری سیاسی در ایران	مطالعه کتابخانه‌ای	سیاهه واری
۷	Environmental security, geopolitics and the case of Lake Urmia's disappearance	Dalby, Simon ; Moussavi, Zahra	۲۱۱۷	GLOBAL CHANGE PEACE & SECURITY	۷	-	تحریم‌های اقتصادی علیه ایران: نتیجه برداشت‌های ناپایدار آب برای آبیاری محصولات کشاورزی	مطالعه کتابخانه‌ای	سیاهه واری

ردیف	عنوان مقاله	نام نویسندگان	سال انتشار	عنوان نشریه	تعداد استناد	چارک مجله	موضوع	روش تحقیق	ابزار گردآوری
۸	Iran's Military Strategy	Ajili, Hadi; Rouhi, Mahsa	۲۱۱۹	SURVIVAL	۶	۳	امنیت و ثبات منطقه‌ای ایران در مقابل تهدیدهای آمریکا	مطالعه کتابخانه‌ای	سیاهه واری
۹	Between a Rock and a Hard Place: The Kurdish Dilemma in Iran	Entessar, Nader	۲۱۱۴	CONFLICT, DEMOCRATIZATION, AND THE KURDS IN THE MIDDLE EAST: TURKEY, IRAN, IRAQ, AND SYRIA	۵	-	بررسی مانعیت جمهوری اسلامی از تحقق مطالبات کردها	مطالعه کتابخانه‌ای	سیاهه واری
۱۰	The role of the intellectuals	Jahan begloo, R	۲۰۰۰	JOURNAL OF DEMOCRACY	۵	۱	دموکراسی در ایران	مطالعه کتابخانه‌ای	سیاهه واری

۶. واژگان پرتکرار حوزه علوم سیاسی در پایگاه وب‌آوساینس طی سال‌های ۱۹۹۰-۲۰۲۰ کدامند؟

شکل ۴، شبکه هم‌رخدادی واژگان حوزه علوم سیاسی را نشان می‌دهد؛ در این شکل ضخامت میان پیوندها بیانگر روابط میان مفاهیم است و اندازه دایره‌ها نیز بیانگر میزان دانش در هر مفهوم است. از این رو در شبکه هم‌رخدادی واژگان حوزه علوم سیاسی که بر اساس تعداد رخداد تمامی کلمات متن و با انتخاب حداقل شش بار رخداد کلمه ترسیم شده است، بیشترین تمرکز متون مورد

مطالعه بر کلیدواژه‌های ایران (۲۴ بار تکرار)، مسئولیت مدنی^۱ (۱۰ بار تکرار)، حقوق بشر^۲ (۹ بار تکرار)، حقوق بین‌الملل^۳ (۸ بار تکرار) و جنایت^۴ (۷ بار تکرار) بوده است لذا دایره‌های بزرگتری را به خود اختصاص داده‌اند. نزدیکی و دوری واژه‌ها نیز به این موضوع اشاره دارد که متون موجود در حوزه علوم سیاسی به چه میزان در خصوص ارتباط این واژه‌ها صحبت کرده‌اند و اثرات آنان بر یکدیگر را سنجیده‌اند. با توجه به این که مفاهیم در سطح نقشه نسبتاً پراکنده هستند نشان از آن دارد که پژوهشگران ایرانی حوزه علوم سیاسی به موضوعات مختلفی پرداخته‌اند.

شکل ۳. شکل واژگان پرتکرار حوزه علوم سیاسی

1. civil liability
2. human rights
3. international law
4. crime

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد، به‌طور کلی از مجموع ۳۴۹۲۴۷ مدرک که توسط پژوهشگران سراسر جهان در حوزه علوم سیاسی طی سال‌های ۱۹۹۰ تا ۲۰۲۰ در پایگاه وب‌آوساینس نمایه شده‌اند، تعداد ۳۶۸ مدرک توسط پژوهشگران ایرانی ارائه شده است. با بررسی مدارک منتشر شده توسط پژوهشگران ایرانی مشخص شد روند رشد مدارک نمایه شده در پایگاه وب‌آوساینس برای حوزه علوم سیاسی در بازه زمانی ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۵ رشد بسیار اندکی داشته است اما در سال ۲۰۱۶ تعداد این تولیدات به طرز چشمگیری رشد داشته است. اگرچه دوران رشد تولیدات علمی پژوهشگران ایرانی این حوزه از سال ۲۰۱۱ شروع شده اما نقطه اوج بالندگی تولیدات علمی بین بازه سه ساله ۲۰۱۴، ۲۰۱۵ و ۲۰۱۶ می‌باشد. جانسون و اریک (۲۰۱۸) در پژوهش بررسی نشریات حوزه علوم سیاسی کشور ترکیه به این نتیجه رسیدند که تعداد تولیدات علمی حوزه علوم سیاسی بین سال‌های ۲۰۰۰ و ۲۰۰۹ به ۹۳۰۲۱ و بین سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۶ به ۷۷۳۳۳ رسید و این نشان دهنده رشد تولیدات علمی حوزه علوم سیاسی در بازه ۲۰۰۱ تا ۲۰۱۶ می‌باشد. همچنین علاوه بر حوزه علوم سیاسی در سال ۲۰۱۶ ایران در بسیاری از رشته‌ها جزو پنج کشور برتر جهان در رابطه با تولید علم بوده است (صبوری، ۱۳۹۶). از طرفی دیگر با توجه به این که موضوع بیشتر تولیدات علمی حوزه علوم سیاسی توسط پژوهشگران ایرانی در پایگاه وب‌آوساینس در سال ۲۰۱۶ مربوط به موضوع حقوق دولتی^۱ و تحریم اقتصادی و نفتی است،^۲ به نظر می‌رسد افزایش چشمگیر این تولیدات در سال ۲۰۱۶ بی‌تأثیر از تحریم‌های سیاسی و اقتصادی اعمال شده بر کشور ایران نیست، چرا که در سال ۲۰۱۵ برنامه جامع اقدام مشترک (برجام) به تصویب رسید که می‌تواند یکی از دلایل توجه پژوهشگران ایرانی حوزه علوم سیاسی به نگارش مقالات این حوزه باشد و از آنجایی که تولیدات علمی هر حوزه‌ی موضوعی نقطه اوج رشد دارد می‌توان گفت یافته‌های این بخش از پژوهش با پژوهش دهقانی اشکذری و

1. Government law

۲. به‌دست آمده از بخش تحلیل نتایج پایگاه وب‌آوساینس برای تولیدات علمی حوزه علوم سیاسی توسط پژوهشگران ایرانی در سال ۲۰۱۶.

مهدیخانی (۱۴۰۰) هم‌راستا است که نشان دادند در سال ۲۰۲۰ تعداد تولیدات علمی حوزه برند بیشترین میزان خود را داشته است، همچنین یافته‌های پژوهش ابراهیم زاده، رضایی شریف‌آبادی و کربلایی آقا کامران (۱۳۹۸) نشان می‌دهد که از سال ۲۰۰۸ به بعد تولیدات علمی در حوزه مورد بررسی، دوران رشد خود را آغاز و در سال ۲۰۱۶ به دوران بالندگی رسیده است.

فعال‌ترین دانشگاه‌ها در زمینه تولیدات حوزه علوم سیاسی به ترتیب دانشگاه آزاد اسلامی، دانشگاه تهران و دانشگاه شهید بهشتی هستند این یافته نشان می‌دهد پژوهشگران این دانشگاه‌ها علاقه بیشتری به تولید مدارک در حوزه علوم سیاسی نسبت به سایر دانشگاه‌ها از خود نشان داده‌اند، همچنین با توجه به این که دانشگاه آزاد اسلامی در بیشتر شهرهای کشور یک واحد دارد و تمامی تولیدات علمی آن‌ها در پایگاه‌های خارجی تحت نام «دانشگاه آزاد اسلامی» منتشر می‌شوند، از این رو طبیعی است که دانشگاه آزاد اسلامی تعداد مدارک بیشتری را به خود اختصاص داده باشد. دانشگاه تهران (به عنوان نماد آموزش عالی کشور) و دانشگاه شهید بهشتی نیز با توجه به اینکه از رتبه خوبی در میان دانشگاه‌ها و موسسات داخلی و همچنین خارجی برخوردارند، به عنوان دو دانشگاه مطرح در حوزه علوم سیاسی مدارک بیشتری تولید کرده‌اند. نتایج این قسمت از پژوهش هم‌راستا با پژوهش مصطفوی و اسمعیل پونکی (۱۳۹۸) در حوزه علم شیلات، می‌باشد؛ در این پژوهش بیشترین میزان تولید علم را از میان دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی ایران به ترتیب دانشگاه‌های آزاد اسلامی، دانشگاه تهران به خود اختصاص داده‌اند. همچنین در پژوهش یوسفی، علوی‌نیا و ارزمانی (۱۳۹۲) در حوزه موضوعی «بیماری‌های مشترک انسان و حیوان» دانشگاه‌های علوم پزشکی تهران، دانشگاه تهران و دانشگاه آزاد اسلامی به ترتیب فعال‌ترین دانشگاه‌ها در این حوزه موضوعی می‌باشند.

بر اساس یافته‌های پژوهش بیشترین ارتباط همکاری میان پژوهشگران کشورمان با کشورهای کانادا و آمریکا است. شاید بتوان از دلایل این ارتباط به انتشار «نشریه سیاست و حقوق» در کانادا اشاره کرد که بیشترین تولیدات علمی پژوهشگران ایرانی حوزه علوم سیاسی را به خود اختصاص است (جدول ۶). نتایج این بخش از یافته‌ها با نتایج پژوهش فاضلی و رزانه و همکاران (۱۳۹۸) هم‌راستا می‌باشد؛ این پژوهش نشان داد پژوهشگران ایرانی در حوزه محیط زیست بیشترین همکاری علمی را با پژوهشگران کشور ترکیه و آمریکا داشته‌اند. اما در پژوهش خاصه و دیگران (۱۳۹۰)

پژوهشگران ایرانی بیشترین همکاری علمی را با کشور انگلستان داشته‌اند که برخلاف پژوهش حاضر پژوهشگران ایرانی حوزه علوم سیاسی همکاری زیادی با پژوهشگران کشور انگلستان نداشته‌اند (جدول ۴).

در بحث برترین پژوهشگر «قاسم ترابی» با ۱۷ مدرک یعنی ۴,۶۲۰ درصد به عنوان پژوهشگری که تعداد مدارک بیشتری در این زمینه تولید کرده است شناخته شد. این پژوهشگر عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان است که شاخص هرش^۱ آن «۱» است. با این که درصد تولید مقالات ترابی بیشتر از بقیه نویسندگان است اما از این جهت که مدارک وی استنادی دریافت نکرده‌اند نویسنده تاثیرگذار این حوزه به حساب نمی‌آید. در رتبه‌های بعدی «علیرضا رضایی» دانشیار گروه روابط بین‌الملل دانشگاه آزاد همدان، «ابراهیم تقی‌زاده» دانشیار گروه حقوق دانشگاه پیام نور و «محمد روشن» عضو هیئت علمی گروه حقوق دانشگاه شهید بهشتی بیشترین تعداد مقالات را منتشر کرده‌اند. در شبکه همکاری پژوهشگران ایرانی بیشترین همکاری علمی را «ابراهیم تقی‌زاده» دارد. با وجود این که تعداد مدارکی که منتشر کرده است کمتر از «قاسم ترابی» است اما همکاری پژوهشی بیشتری با سایر پژوهشگران دارد و از این جهت به عنوان تاثیرگذارترین و پرکارترین نویسنده حوزه علوم سیاسی مشخص می‌شود. در پژوهش یوسفی، علوی‌نیا و ارزمانی (۱۳۹۲) نیز پرکارترین نویسنده در حوزه «بیماری‌های مشترک انسان و حیوان» مهدی مجعلی و علی خامسی پور از دانشگاه علوم پزشکی تهران و در پژوهش مصطفوی و اسمعیل پونکی (۱۳۹۸) پرکارترین پژوهشگران در حوزه «شیلات» حسین حسینی فر از دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان و مهدی سلطانی از دانشگاه تهران شناسایی شدند.

نشریه «سیاست و حقوق» بیشترین میزان تولیدات علمی پژوهشگران ایرانی در حوزه علوم سیاسی را به خود اختصاص داده است. این نشریه یک مجله بین‌المللی است که توسط مرکز علوم و آموزش کانادا منتشر می‌شود، تعداد کل استنادات این نشریه ۳۱۷۹ استناد است و شاخص استنادی آن نیز ۲۷ هست. همچنین قابل ذکر است که میزان استنادات آن در سال ۲۰۱۶ به

۱. شاخص هرش یا اچ ایندکس (h-index) شاخصی علم سنجی است که در رابطه با تعیین تاثیرگذاری و ارزیابی کمی برونداد پژوهشی پژوهشگران مورد استفاده قرار می‌گیرد و بهره‌وری آنان را نشان می‌دهد. نحوه محاسبه آن بر اساس توزیع استنادی داده شده به آثار منتشر شده یک فرد یا گروهی از افراد است (برای مثال نویسنده‌ای که پنج اثر علمی دارد و هر کدام از این آثار پنج استناد دریافت کرده‌اند، شاخص هرش آن ۵ است).

بیشترین میزان خود یعنی ۴۲۰ استناد رسیده است. همان طور که در جدول ۶ بیان شد، چارک برخی از مجلات مشخص نشده است که از دلایل آن می‌توان به این اشاره کرد که ممکن است در گروه مجله‌هایی با شاخص فوری (امر جینگ) و یا مجله‌های نمایه شده در حوزه‌ی علوم انسانی و هنر قرار گیرند که نمایه‌ای به آن‌ها تعلق نمی‌گیرد. از جمله این مجلات، مجله سیاست و حقوق است. نشریات مطالعات سیاسی، سرمایه و طبقه، تحقیقات صلح و دموکراسی با «چارک یک» ارزشمندترین نشریات حوزه علوم سیاسی هستند که نشان از قرار گرفتن آن در بهترین جایگاه در میان مجلات تخصصی زیرگروه علوم سیاسی است؛ پژوهشگران ایرانی تعداد ۳۲ مدرک از تولیدات علمی خود را در آن‌ها منتشر کرده‌اند و تعداد چهار مدرک از تولیدات پژوهشگران ایرانی در نشریات علوم سیاسی ژاپن با چارک چهار منتشر شده است که در جایگاه آخر از مجلات تخصصی این حوزه به حساب می‌آید. نشریه «تحقیقات صلح» با چارک یک و با انتشار ۲ مدرک بیشترین استناد (۳۲ استناد) را بعد از نشریه «سیاست و حقوق» به خود اختصاص داده است، این نشریه توسط کشور انگلیس منتشر می‌شود. نتایج این بخش از یافته‌های پژوهش حاضر با پژوهش جانسون و اریک (۲۰۱۸) هم راستا می‌باشد که مشخص کرد نشریه «جامعه و سیاست اروپای جنوبی» با بیشترین تعداد انتشارات درباره ترکیه (۸۱ انتشار) و پس از آن نشریه سیاست بین‌المللی (۴۹ انتشار) رتبه دوم را به خود اختصاص داده‌اند.

پراستنادترین مقاله نیز مقاله «موفقیت فاز اولیه و شکست نهایی تحریم‌های اقتصادی: رویکرد وی.ای.آر. با کاربرد در ایران» است. این مقاله در سال ۲۰۱۳ و در نشریه تحقیقات صلح با چارک یک منتشر شده است که بیشترین تعداد استناد یعنی ۴۱ استناد دریافت کرده است. پراستنادترین مقاله این حوزه توسط سه نویسنده (فرجی دیزجی، برگیک و پیترا) نگاشته شده است. این مقاله با روش پژوهش کمی پیمایشی و با استفاده از خود رگرسیون و ابزار پانل وی.ای.آر. به بررسی تحریم‌های اقتصادی، سیاسی و نفتی علیه ایران پرداخته است. سایر مقالات از روش مطالعه کتابخانه‌ای و مرور اسناد استفاده کرده‌اند به جز مقاله «حمایت از دموکراسی در ایران»^۲ که حاصل همکاری پژوهشگران ایرانی و ترکیه است و از روش پیمایشی و ابزار پرسشنامه استفاده کرده است. این مقاله بعد از مقاله اول در رتبه دوم پراستنادترین مقالات قرار گرفته است. همچنین

1. Faraji Diza, Bergeijk and Peter
2. Support for Democracy in Iran

نشریات دموکراسی^۱ و بقا^۲ در رتبه اول انتشار بیشترین مقالات پراستناد با تعداد ۲ مدرک قرار می‌گیرند. موضوع اکثر مقالات پراستناد ایرانی در حوزه علوم سیاسی در مورد مسئله تحریم اقتصادی، سیاسی و نفتی ایران می‌باشد که مورد توجه نشریات خارجی قرار گرفته است (جدول ۷).

به طور کلی می‌توان گفت یافته‌های اصلی این پژوهش برای دستیابی به یک نمای کلی از وضعیت تولیدات علمی پژوهشگران ایرانی حوزه علوم سیاسی با توجه به تحلیل‌های علم سنجی مفید است. از این رو می‌توان با توجه به برخی از این شاخص‌های کلیدی مانند تعداد برودادها، مجلات و واژگان کلیدی، کشورهای برتر و ... به درکی کلی در مورد وضعیت مقالات و تولیدات علمی این حوزه دست یافت. با توجه به این که توسعه مشارکت‌های علمی در سطح بین‌المللی و تکیه بر پتانسیل داخلی پژوهشگران حوزه علوم سیاسی در سال‌های اخیر و به ویژه در سال ۲۰۱۶ منجر به تحول در جایگاه علمی ایران شده است و استفاده از قدرت علم و فن‌آوری جهت توسعه و تعمیق روابط با دیگر کشورها در این تحول علمی بدون تأثیر نبوده است. لذا روند مسیر علمی کشور، تطابق عملکرد پژوهشگران و دانشمندان با استانداردهای جهانی می‌تواند به عنوان محرکه جدی تلقی شود که در آینده نزدیک موجبات تحول جدی در این زمینه را فراهم نماید.

بر اساس نتایج پژوهش مشخص می‌شود که ایران در حوزه علوم سیاسی در سطح بین‌المللی دارای تولیدات علمی قابل توجهی است؛ از این رو پژوهشی که بتواند با استفاده از روش علم سنجی تولیدات این حوزه را در سطح جهانی بررسی و با تولیدات کشورمان مقایسه کند، راهگشای مناسبی برای پژوهشگران ایرانی جهت شناسایی نقاط قوت و ضعف، شناسایی مجلات هسته، موضوعات داغ، نویسندگان برتر و همچنین همکاری‌های علمی بیشتر در پژوهش‌های خود در این حوزه خواهد بود. همچنین با توجه به این که موضوع مقالات پراستناد پژوهشگران ایرانی حوزه علوم سیاسی در مورد «تحریم‌های سیاسی و اقتصادی» می‌باشد، پیشنهاد می‌شود پژوهشگران ایرانی مقالات بیشتری در این خصوص و در زمینه موضوعاتی که بیشتر مورد توجه پژوهشگران سراسر دنیا قرار دارند، منتشر کنند و علاوه بر این تولیدات علمی خود را در نشریات هسته نظیر «نشریه سیاست و حقوق» که مقالات آن استادات بالایی دریافت کرده‌اند، منتشر کنند تا هم

1. JOURNAL OF DEMOCRACY
2. SURVIVAL

مقالات ارزشمندتری منتشر کنند و هم سبب ارتقاء جایگاه تولیدات علمی ایران در سطح بین‌المللی شوند. همچنین با نظر به این که حوزه مورد بررسی ارتباط تنگاتنگی با بسیاری از رشته‌های علوم انسانی نظیر حقوق، اقتصاد، جامعه‌شناسی و... دارد، انجام پژوهشی به منظور شناسایی ابعاد مختلف این رشته و بررسی بیشتر آن جهت مشخص شدن همپوشانی آن با سایر حوزه‌ها پیشنهاد می‌شود.

فهرست منابع

- Cansun, S. & Arik, E. (2018). Political science publications about Turkey. *Scientometrics*, 115(1), 169-188.
- Dehghani Ashkazri, Mohammadreza and Mehdikhani, Mehri (1400). Drawing a brand science map based on articles indexed in the WoS scientific database. *Caspian Scientific Survey Journal*; 8 (1): 70-80 (in persian).
- ebrahimzadeh, Sanam; Rezaei Sharifabadi, Saeed and Karbala Aghaei Kamran, Masoumeh (2018). Examining the status of scientific productions and drawing a mapThe co-occurrence of words in the field of cooperative information seeking behavior based on articles indexed in the science web database. *Scientific Research Journal*, 5(9), 185-202. doi: 10.22070/rsci.2019.821(in persian).
- Fazeli Varzaneh, Mohsen; Ghorbi, Ali; Qaderi Azad, Irfan; Fahimi Far, Sepideh and Bahmani, Mehdi (2018). Investigating the status of Iran's scientific productions in The field of environment between 2008-2017 and its comparison with Middle East countries. *Scientific Quarterly Journal of Environmental Education and Development Stable*, 8(2), 79-98 (in persian).
- Ivancheva, L. (2008). *Scientometrics today: A methodological overview*. *Collnet Journal of Scientometrics and Information Management*, 2(2), 47-56.
- Jokić, M.; Mervar, A.; Mateljan, S.(2019). Comparative analysis of book citations in social science journals by Central and Eastern European authors. *Scientometrics*,; 120(3), 1005-1029
- Kanakaraj, S. & Esmail, S. M. (2014). A Scientometric Study of Aquaculture Research Output from Scopus Database During 1999 to 2013. *Indian Journal of Information Sources and Services*, 4(2), 1-6.
- khaseh, Ali Akbar; Fakhar, Mehdi; Sosraei, Massoud and Sadeghi, Samaneh (2013) Status of scientific productions of Iranian researchers in the field of parasitology in the database ISI *Iranian Journal of Medical Microbiology*. 5 (1 and 2): 53-65 (in persian).
- Li, W. & Zhao, Y. (2015). Bibliometric analysis of global environmental assessment research in a 20-year period. *Environmental Impact Assessment Review*, 50, 158-166.
- Mohammadi, Mohammad and Yousefi; Ahmad (2013). Evaluation of Iran's scientific productions in the field of microbiology based on the amount of citations, self-citations Urgency indicator. *Caspian Scientific Journal*. 1 (2), 14-21 (in persian).
- Mustafavi, esmaeil and esmaeil ponaki, Elham (2018). Analyzing the descriptive and content structure of scientific productions in the field of fisheries science and engineering. *Caspian Scientometric magazine*; 6 (2): 45-56 (in persian).
- Nalimov, V. V. & Mulchenko, Z. M. (1971). *Measurement of Science. Study of the Development of Science as an Information Process*.
- Noyons, E. C. M. (1999). *Bibliometric mapping as a science policy and research management tool*. Leiden University .
- Patra, S. K. & Chand, P. (2007). HIV/AIDS research in India: A bibliometric study. *Library & Information Science Research*, 29(1), 124-134.

- Ramezani, Hadi; Alipour Hafezi, mehdi and momeni, esmat (2017). Mapping the scientific cooperation network of research institutions in the field Digital libraries in Iran. Librarianship and information. 21(1), 55-99 (in persian).
- Sabouri, Ali Akbar (2016). Scientific documents of Iran in 2016. Nasha Alam, 07(2), 72-79 (in persian).
- Yousefi, Ahmed; Alavinia, Seyyed Mohammad and Urzmani, Corosh (2012). The quantitative status of Iranian zoonosis articles in the Web of Science database: Scientific study, Journal of North Khorasan University of Medical Sciences, 5(4), 891-902 (in persian).

